

Marjamaat ja maisema kauppatavaraksi?

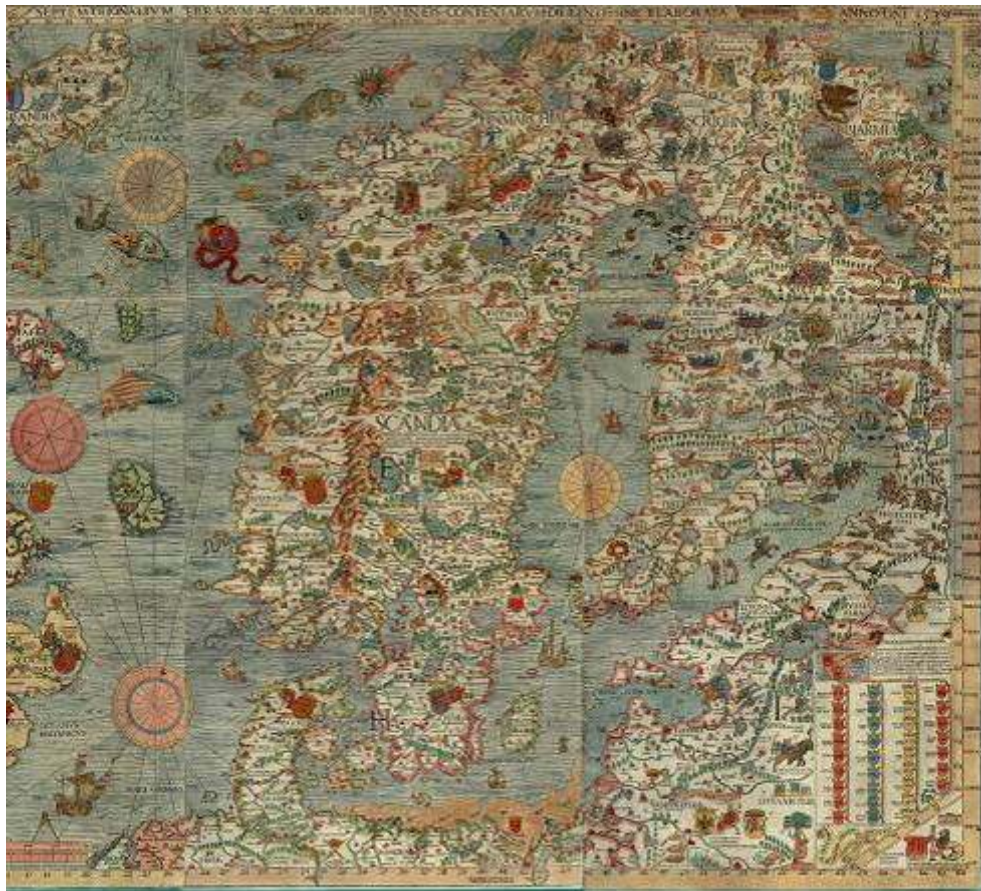
Airi Matila
Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio

Forest heritage developer –project
<http://www.metsavastaa.net/metsakulttuuri>

Metsänomistajan Talvipäivä 30.1.2010
Tiedekeskus Heureka, Vantaa

Carta Marina 1539

Olaus Magnus Gothus 1555

Metsien muuntuva käyttö

- Omavaraistalouden ja varhaisen metsäteollisuuden vaiheet ovat jääneet taakse
- Menneet vaiheet ovat välttämättömiä vaiheita seuraavaan

Omistusoikeus

- Suomen perustuslaki turvaa omistajalle oikeuden omaisuutensa normaaliin, järkevään ja kohtuullista hyötyä tuottavaan käyttöön
- Euroopan ihmisoikeussopimukseen on kirjattu jokaisen henkilön oikeus nauttia rauhassa omaisuudestaan
- Omaisuuden käytön rajoista säädetään yksityiskohtaisemmin erityissäädöksissä

Metsäpolitiikka kannustaa tuotteistamiseen

- Kansallinen metsäohjelma 2008: tarvittavat toimenpiteet
- Kehitetään metsien aineettomien hyötyjen arvonmäärittämistä ja tuotteistamista
- Virkistysarvojen tuottamiseksi otetaan käyttöön metsänomistajalähtöisiä toimintamalleja

MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖ

Esimerkki virkistyskalastuksesta

- Kuokkalankosket Lempäälässä
Koskikalastusmaksu 10€ / päivä
paikkakuntalainen 60€ / vuosi
ulkopaikkakuntalainen 90€ / vuosi
toteuttajana Kuokkalan-Kuljun osakaskunta

Esimerkki virkistysmatkailusta

- Lopen mönkijärata, 30 km
- 25 €/ päivä tai 120 €/koko ajokausi
- Toteuttajina Hämeen liitto, Lopen kunta ja maanomistajat
- Otettiin käyttöön kesällä 2006
- Ura tarkoitettu mönkijäsafareita vetävien yrittäjien käyttöön, mutta myös yksityishenkilöt pääsevät ajamaan

Puun käyttö nyt

- Raaka-ainetta puutuote-, paperi- ja massateollisuudelle
- Puunkorjuun, -kuljetuksen, metsien hoitotyön arvo, 1700 milj. euroa/vuosi
- Puunmyynnin tulot, 1700 milj. euroa/vuosi

Puulle on runsas perinteinen käyttö myös tulevaisuudessa

Kuvat: Simo Virtanen

Puun uutta käyttöä

- Uusia puunjalostuksen tuotteita tulossa energia-, pakkaus-, materiaali- ja bioaloille
- Helsingin Energian visio hiilineuraalienergiasta 2030-luvulla

Rikoslaki suuntaa tuotteistamista

- Rikoslaki sääntelee luonnontuotteita, joita saa poimia jokamiehenoikeuden nojalla
- Rikoslaki sallii seuraavat teot
 - Maassa olevien kuivien risujen poimiminen
 - Maahan pudonneiden käpyjen, pähkinöiden tai luonnonvaraisten marjojen, sienien tai kukkien poimiminen

Koristejäkälä

- Koristejäkälän keruu ja myynti Keski-Eurooppaan käynnistyi 1910-luvulla
- Vienti suurimmillaan 1960-luvulla, tuotekehityksen ansiosta edelleen kysyntää
- Vuokratuloa maanomistajille 0,5 milj. euroa/vuosi
- palkkatuloa työntekijöille 0,5 milj. euroa/vuosi

Kuva: Airi Matila

Koristejäkälä

- Maanvuokra ja työtulo hinnoitellaan saadun laatikkomäärän perusteella
- Jäkälän viennin lisäämiseksi säädettiin laki jäkälän maasta viennistä (203/1931).

Kuva: Eero Kubin

Luonnonarvot kaupallistuvat

- Kestävän metsätalouden rahoituslain ympäristötuki ja luonnonhoitohankkeet vuodesta 1997 alkaen
- Valtio korvaa menetyksen, joka aiheutuu arvokkaan luontokohteen määräaikaisesta säilyttämisestä, 7 milj. e /vuosi
- Luonnonhoitohankkeita, 3 milj. euroa/vuosi

Luonnonarvot kaupallistuvat

- METSO-ohjelma 2008-2016: valtio korvaa metsänomistajalle kustannukset, joita aiheutuu puuntuotannon tulonmenetyksistä ja luonnonhoidosta,
- 182 milj. euroa vv.2008-2012

Maisema kauppatavarana

- Kun kesämökkiläinen tai matkailuyrittäjä saa iloa maanomistajan tuottamasta maisemasta, hänen kannattaa maksaa palkkio maanomistajalle
- Virkistysarvon ostaja ja maanomistaja myyjänä sopivat palkkiosta

Kuva: Eero Lukkarinen

Uusille kaupallisille metsän tuotteille kysyntää, 1

- Lisääntynyt matkailu, mökkeily ja uudet yhteiskunnalliset tarpeet luovat uutta kysyntää
- Luontoympäristöllä terapeuttinen vaikutus: Voisiko lääkäri määrätä masennuksen hoitoon retkeä terveysvaikutteiseen metsään? Voisiko terveysvaikutteinen metsä tarjota erikoishoitoja ja aistien terästämistä?

(Japani)

Uusille kaupallisille metsän tuotteille kysyntää, 2

- Metsät vaikuttavat maapallon hiilidioksiditaseseen ja niillä on suuri merkitys ilmastonmuutoksen hillinnässä
- Korvaukset hiilensidonnasta ovat tulevaisuudessa mahdollisia maanomistajille

Uusille kaupallisille metsän tuotteille kysyntää, 3

- Kun luonnonmarjaa kasvatetaan viljeltynä, sitä ei voida poimia jokamiehen oikeuden nojalla
- Mahdollisuuksia kaupalliseen tuottamiseen tai marjastus voidaan yhdistää matkailun vetovoimatekijäksi
- Pakurikäpää, mustikanlehti, ruokasienet, jne (Italia)

Uusille kaupallisille metsän tuotteille kysyntää, 4

- Kuka omistaa pohjaveden?
- Voisiko pohjaveden tuottaminen olla uusi kaupallinen tuote?
- EU-maaseutupolitiikassa ollaan ehkä siirtymässä rajoitteista kompensatioiden käyttöön

Tarvitaan sopimuksellisuutta ja välitysmekanismeja

- Lähtökohtana on tunnistaa arvo- ja liiketoimintaketjut
- Tuotteen tuottajan ja hyödyntäjän on löydettävä toisensa
- Siksi tarvitaan kaupankäynnin sopimuksellisuutta ja välitysmekanismeja

Avoim maisema ja energiapuu

- Maatalouden hylkäämät pellot, tienpientareet ja valtaojien varret kasvavat energiapuuta
- Tarvitaan uutta kustannustehokasta liiketoimintaa energiapuun saamiseksi paikalliseen lämpölaitokseen
- Samalla hylätty maatalousmaisema säilyy avoimempänä

Kuva: Matti Seppälä

Päätelmät

- Metsäomaisuus on paikkaan sidottua, sitä myös maiseman ja muiden uusien tuotteiden kaupallistaminen
- Arvoketjujen hyödyntämisessä tulee olemaan alueellista vaihtelua
- Matkailuun liittyvät markkinat keskittyvät isoihin matkailukeskuksiin (?)
- Virkistyskäyttöön liittyvät markkinat suurten kaupunkien läheisyydessä (?)